

[Dobry knihovnik nemuze zit bez clenstvi ve sve oborove organizaci, riká dr. Vladislav Raška \[1\]](#)

Autor:

- [JANSOVÁ, Linda](#) [2], [RAŠKA, Vladislav](#) [3]

Číslo:

- [2017, ročník 26, číslo 4](#) [4]

Rubrika:

- [Rozhovor](#) [5]

Klíčová slova:

- [Knihovna Karla Dvořáčka](#) [6], [oborové vzdělávání](#) [7], [Raška, Vladislav](#) [8]

PaeDr. Vladislav Raška je dlouholetým velmi aktivním členem SKIP, donedávna působil jako ředitel Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově. V rozhovoru prozrazuje, co pokládá za své největší pracovní úspěchy v této roli, nastiňuje i svůj pohled na knihovnické vzdělávání a proměny SKIP v průběhu let a zdůrazňuje důležitost členství ve SKIP.

Více než čtvrt století jste byl ředitelem dnešní Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově. Když se ohlédnete zpět, co pokládáte za svůj největší pracovní úspěch?

Na tuto otázku by měli odpovědět jiní anebo čas, který nemilosrdně ukáže, co z naší práce přetrvá. Považoval jsem vždy činnosti knihovny za službu veřejnosti a mé uspokojení z práce pramenilo ze spokojenosti uživatelů knihovny. Neřeknu nic originálního, odvolám-li se na přívětivé prostředí knihovny na straně jedné a na servis pro veřejnost na straně druhé. Z tohoto pohledu bych mohl považovat za velký úspěch splnění největšího úkolu, s nímž jsem do tehdejší okresní knihovny nastupoval, a to zajistit vhodnou budovu, bez níž je valná část práce pro veřejnost sotva myslitelná. Souhrou příznivých okolností se to po třinácti letech podařilo. Všichni političtí představitelé na všech stupních vždy byli a jsou jednoznačně pro podporu kultury a knihovny zvláště, ale... Ty námitky a objektivní překážky, které tomu v každém městě bránily – mnohde dosud brání – netřeba více rozvádět, dobře je zná každý ředitel knihovny. Když pak byla Vyškovánům slavnostně předána nově zrekonstruovaná budova bývalé obecní školy, dovídal jsem se od všech zastupitelů napříč politickým spektrem, že oni vždy byli pro takové jednoznačné a dlouhodobé řešení.

Prostorná a vyhovující budova je však pouze nezbytným prostředkem, musí být naplněna činností, kterou veřejnost požaduje, případně jakou jim vhodným způsobem naservírujete. Mým nástupním krédem bylo, že *v knihovně si můžete i knihu půjčit*, což některé starší kolegyně poněkud iritovalo a považovali mě za nepřitele klasického půjčování knih. Dnes je to naprosto samozřejmé očekávání; u obrozeneckého půjčování knih nezůstává ani dobrá obecní knihovna.

Vzděláním jste pedagog, ostatně v 80. letech jste působil jako učitel. Jak vlastně došlo k tomu, že jste se přeorientoval na knihovnictví?

Nikdy mě nenapadlo, že bych se přeorientoval, kniha vždy byla součástí mého života. Jako kluk jsem nejdříve toužil stát se nakladatelským redaktorem, abych mohl vydávat knihy, které jsme jako kluci s velkým úsilím sháněli po rodinných knihovnách. Tehdy to samozřejmě byly foglarovky, mayovky,

setonovky a v mém případě navíc ještě musilovky. Ve své chlapecké naivitě jsem se domníval, že hlavní překážkou je pouze neznalost těch starých nakladatelských pánů, kteří na svou dětskou četbu dávno zapomněli. Podobně mě přitahovala i práce v knihovně. Vůně knih mě prostě dávno očarovala. Snad to trochu i ovlivnila i skutečnost, že ve dvorním traktu domu, kde jsem vyrůstal, sídlila tiskárna a na naše hřiště, které jsme si na poválečné proluce hned za náměstím vlastnoručně zbudovali, doléhal otevřenými okny monotónní zvuk ofsetových strojů a okolí bylo prosyceno vůní papíru a tiskařské barvy. Na zbytku staré hradební zdi – ukryté mezi kostelem a jakýmsi podivnými sklady – bylo pod břízovými nálety podivuhodné místočko jako stvořené k četbě dobrodružné literatury.

Právě ta četba mě přivedla – až to bylo „politicky“ možné, pro mě už poněkud později než v tom správném foglarovském věku (ve třinácti) – ke členství ve skautském oddíle. Jistou roli zde sehrála i rodinná tradice – dědou počínaje byli všichni mužští potomci v rodině skauti. V pěti letech jsme jeli navštívit strýce do kriminálu, kam jej soudruzi odměnou za členství v odbojové skautské organizaci na dvacet let ubytovali. Samozřejmě jsme s bratrem netušili, kam nás to rodiče zavezli, a ty ozbrojené muže jsme považovali za vojáky. Když nám v roce 1970 opět zakázali Junáka a vůbec kdekdo ostatního, už jsem dávno tím naivním hochem nebyl. Dalších sedm let jsem pokračoval ve vedení „ilegálního“ turistického oddílu. Takže mé směřování k literatuře a současně k práci s mládeží bylo dáno již dávno. Před studiem knihovnictví jsem byl však varován, že se svým „politickým profilem“ pro tuto „osvětovou“ práci je má naděje na přijetí sotva reálná; na kantořinu to kupodivu tak nevadilo. S knihovnou jsem pak jako učitel spolupracoval při různých aktivitách, dokonce mě i vybízeli, abych se v polovině osmdesátých let přihlásil na uvolněné místo ředitele okresní knihovny. To už jsem však dobře znal normalizační realitu natolik, abych věděl, že jako nestraník (ještě k tomu se skautskou minulostí, navíc si dopisující s Foglarem a jinými podobnými živly) nemám žádnou šanci. Ta nabídka se opakovala znovu po pádu totality, ale i kdyby tak bývalé kolegyně neučinily, přihlásil bych se do konkursu sám. Takže můj přechod do knihovny byl jen logickým vyústěním mého dosavadního života.

Pomohly Vám pedagogické znalosti a dovednosti v knihovnické praxi? A pokud ano, v čem konkrétně?

Nepochybně ano. V devadesátých letech jsem se dle možností zapojoval do činnosti v dětském oddělení – přednášky, příprava soutěží atd. Navíc jsem současně vedl oddíl vlčat, takže provázanost knihovny se skauty byla opravdu úzká. Navázal jsem spolupráci (nebo jen jinak v ní pokračoval) s metodickým sdružením češtinářů na okrese, jehož předsedkyně a vynikající metodička Zdenka Krejčí byla kdysi mou uvádějící učitelkou na mé první „kantorské štaci“ v Bučovicích. Zřejmě něco z mé chlapecké naivity ve mně zůstalo, poněvadž jsem se domníval, že všichni kantoři a knihovníci na počátku devadesátých let přímo prahnou po doplnění znalostí ineditní literatury. K přednáškám jsem využíval rovněž vědecké pracovníky z brněnského Ústavu pro českou literaturu, kde jsem během studií působil jako tzv. pomocná vědecká síla. Dále jsem rovněž využil zkušeností z externí výuky na středních školách. To vše mě směřovalo k vybudování kvalitního informačního oddělení. V devadesátých letech navíc ve Vyškově stále ještě sídlila Vojenská akademie, ale jakmile zjistili, že tato škola ve světě nemá takovou chmurnou pověst jako za socialismu, s veškerou vehemencí ji přesunuli do Brna.

V knihovnických odborných kruzích se v poslední době hojně diskutuje o problematice celoživotního vzdělávání knihovníků, dokonce byla po letech schválena i jeho koncepce. Jak jste Vy sám přistupoval ke vzdělávání knihovníků pracujících ve vyškovské knihovně?

Částečně jsem odpověděl v předchozí otázce. Zřejmě každý ředitel knihovny si uvědomuje důležitost a naprostou potřebnost neustálého, tedy celoživotního vzdělávání. Mnohdy však naráží na potíže spojené se zajištěním co nejvíce přístupné knihovny, tedy maximální provozní dobou alespoň šesti dnů v týdnu, a to vše při minimálním (zřizovatelem posvěceným) počtem zaměstnanců. Kolik z nich pak může odjet zpravidla do krajského města na potřebné semináře či kurzy? Dnes je nám hodně nápomocný e-learning. Jenže osobní setkání nadšených knihovníků, kteří zpravidla po skončení denního programu semináře zabřednou do inspirativní večerní diskuse (jak to děláte vy, jak docílit toho či onoho?) – to je pro zapálené zaměstnance mnohdy ještě přínosnější než samotný program vzdělávání. A to se pak děje zcela samovolně – už vím, jak to budu dělat lépe, protože chci já sám(a), náhled šéfa není až tak důležitý. Ve fungující knihovně či jakékoli jiné organizaci je ostatně ředitel úplně zbytečný, neboť knihovníci pracují sami kvůli vlastnímu uspokojení, oceněním je jim pochvalné

uznání čtenářů (navíc i jakási nezbytná mzda). Jediným úkolem ředitele pak je procházet knihovnou, uznale pokyvovat hlavou a přesvědčovat se, že opravdu všichni konají nadšeně svou práci a že to, co chtěl sám ke zlepšení navrhnout, už včera sami od sebe začali vykonávat... (Že by zde stále přetrvávala ta chlapecká naivita čtenáře foglarovek?)

V kterých oblastech jsou podle Vás v knihovnickém vzdělávání mezery?

Do knihoven přicházejí stále častěji lidé z různých oborů a s nejrůznějším vzděláním, a to nejen na ředitelské posty. Tento trend lze jen přivítat, neboť tito lidé mohou být svým „jinooborovým“ vzděláním přínosem pro práci v našem oboru. Konečně v některých zemích samostatné vysokoškolské knihovnické vzdělání není zavedeno – zájemci jej však mohou získat dalším studiem na univerzitě, tzv. postgraduálem. Počátkem devadesátých let přišlo do knihoven mnoho zejména ředitelů s jiným vysokoškolským vzděláním, zřejmě právě proto připravila tehdejší katedra knihovnictví a vědeckých informací na FF UK (tedy dnes ÚISK) v rámci celoživotního vzdělávání dvousemestrový program Řízení veřejných knihoven; studium bylo zakončeno komisionálními zkouškami a závěrečnou písemnou prací. Absolvoval jsem jej s jinými neknihovníky (např. s Ing. Alešem Brožkem), ale i knihovníky (třeba s Mgr. Ladislavou Zemánkovou či Mgr. Janou Nejezchlebovou) a od té doby jsem se začal považovat za knihovníka. Jako téma závěrečné práce jsem si cíleně vybral Informační oddělení v okresní knihovně. Tuto práci jsem nejen úspěšně obhájil, ale podle ní i toto informační oddělení zřídil. Na jeho otevření jsem pozval svého učitele a vedoucího mé práce (současně i tehdejšího vedoucího ÚISK) docenta Rudolfa Vlasáka.

Považoval jsem tehdy poskytování informací za integrální a naprosto samozřejmou pro činnost knihoven. Dnes jsme navíc přirozeným komunitním prostorem města; tím ostatně dobré knihovny byly už v době, kdy se toto slovo nepoužívalo. Vděčně vzpomínám na svého učitele Stanislava Kalkuse (dříve dlouholetého ředitele amerických námořních knihoven), který nás po návratu z emigrace na ÚISK seznamoval s činností amerických knihoven. To on mě inspiroval k nápadu pravidelně organizovat Týden knihoven – nejdříve ve Vyškově a o tři roky později, až se podařilo překonat nežádoucí asociace na totalitní kampaně, které jsme „museli“, i celostátně. Tehdy mi hodně pomohla Zlata Houšková, kterou tato myšlenka oslovila, a tak jsme se stali virtuálními rodiči nové mediální akce. Dnes žije Týden knihoven svým vlastním životem a historie jeho vzniku je dostatečně známá, vraťme se proto zpět k Vaší otázce.

Postrádám možnost tohoto vzdělání pro neknihovníky, ale nakonec rovněž pro knihovníky. Všichni pracovníci knihoven by měli mít za povinnost absolvovat třeba i dvoustupňové atestační vzdělávání. To by však nemělo být jen formální, nýbrž nezbytným krokem k dosažení stupně „odborný knihovník“, což by se samozřejmě nepřehlédnutelně promítlo i na platovém stupni. Dnes totiž v žádném oboru nevystačíme se vzděláním získaným kdysi v mládí. Je ale nutno vytvořit podmínky, aby mohli ředitelé své kolegy na toto studium uvolňovat. Připomněl bych ještě jeden známý aspekt – s přibývajícím věkem chuť k dalšímu vzdělávání úměrně klesá.

Pokud se nemýlím, již od roku 1994 jste členem SKIP – a dlužno říci, že členem velmi aktivním. Za těch více než dvacet let se SKIP jistě v řadě ohledů proměnil. Které změny byly podle Vás nejdůležitější a proč?

Ohlédnu-li se zpět za téměř třemi desítkami let, jen stěží se mi vybaví členství v různých pracovních či ministerských skupinách nebo komisích. Mnoho úkolů – kdysi palčivých – spadlo již dávno pod stůl, jak říkají novináři či kolega Mahen. Dovoluji si při veškeré úctě jej takto familiárně nazývat, neboť jsem se zabýval i jeho neknihovnickou činností – byl totiž jakousi šedou eminencí slavné vyškovské tiskárny Františka Obziny, navíc dnes pobývá v tomtéž věčném a velkém brněnském hotelu, jeho hrob se nachází snad jen přes dva od našeho Karla Dvořáčka.

Ale leccos zůstalo – například knihovní zákon ukotvující třeba i regionální systém knihoven. Dále se mi vybavuje projekt Česká knihovna – i když jsem si při jeho vzniku myslel, že by neměl být tak bezbřehý, aby mohl více pomoci k vydání potřebných titulů, i když podporu by pak získalo méně knih.

Jakýsi dluh stále cítím k dnešní zaměstnanecké sekci – ta dnes trochu skomírá a zůstává mimo hlavní zájem knihovníků-zaměstnavatelů, jejichž zájmy by měla hájit. Byl jsem totiž jedním ze sedmi

zakládajících členů samostatné Asociace knihoven ČR, ale ta pro malý zájem knihoven zanikla (2002) a stala se poněkud paradoxně součástí organizace (SKIP), která tak hájí současně zájmy knihovníků-zaměstnanců i knihoven, tedy zaměstnavatelů.

Nepochybně úspěšné jsou všechny programy VISK. Zřejmě nemá smysl jmenovat všechny významné a dobré aktivity naší oborové organizace, neboť o její prospěšnosti a významu nemohou být žádné pochybnosti.

Co Vám SKIP dal a co Vám naopak vzal?

Dovolil bych si otázku rozšířit na knihovnictví vůbec. Nedávno jsem svého nástupce uváděl do nejvýznamnější knihovnické organizace a poukazoval jsem na starý známý fakt, že knihovnici tvoří zvláštní komunitu lidí a že mezi nimi panují nadstandardně kolegiální vztahy. Kdykoli se v kterémkoli místě republiky (nakonec i v cizině) dostanete do nesnází, stačí zajít do nejbližší knihovny a tam se o vás kolegyně či kolega, které jste dosud nikdy nepotkali, postará. Je to současně i přátelské a intelektuální společenství, v němž se velmi příjemně pracuje. Ochotně a s radostí si sdělujeme veškeré inspirativní nápady, upozorňujeme se na případné nesnáze. Pracovního nasazení a zápalu pro společnou práci si rychle všimnou všichni lektori různých kursů a seminářů, neboť je to nepřehlédnutelné. Stoprocentně to platí přinejmenším o té části knihovníků, která se zúčastňuje různých aktivit a práci ve SKIP. V takovém inspirativním prostředí je radost pracovat. A já jsem za to všem vděčen. Žádných ztrát si nejsem vědom, to snad ani není možné!

Kdysi jsme s již zmíněnou Zlatou Houškovou seděli v Národní knihovně a vzpomínali si na všechny známé dobré ředitele knihoven z celé republiky – a tu jsme si najednou nemohli vybavit jména ředitelů z některých měst. Udivilo nás to, a tak jsme začali pátrat, jak v těch místech vypadá knihovna. Bylo příznačné, že tamější ředitel zpravidla nebyl členem naší ctihodné organizace a jeho knihovna pro nás ani nebyla v ničem inspirativní. Zřejmě to nebude náhoda.

V posledních letech jsem pozoroval nenápadnou obměnu členské základny – nastupuje nová generace a já s radostí shledávám, že náš obor předáváme do dobrých rukou.

Ve zprávě, kterou jste v létě 2017 posílal do konference Knihovna, jste zmínil, že ač již nebudete ředitelem vyškovské knihovny, pro SKIP budete pracovat i nadále. Na které konkrétní oblasti se chystáte zaměřit?

Vše nasvědčuje tomu, že nuda v penzi hrozit nebude. Čeká mě mnoho nehonorovaných, o to však radostnějších aktivit. V roce 2018 se připravujeme nejen v naší knihovně, ale i v Akademické společnosti Aloise Musila na 150. výročí narození našeho nejslavnějšího rodáka, jehož literárním dílem se dlouhodobě zabývám. V roce 2019 to zase bude sté výročí skautingu ve Vyškově – jsem ve skupině oldskautů, která si dala za úkol napsat jeho dějiny ve městě. V naší organizaci SKIP Velká Morava je nezpracovaný archiv – nikomu se do toho nechce, a tak kolegyně naznaly, že bych se toho mohl chopit. Zůstávám stále členem regionálního výboru, kde mám na starosti přípravu studijních cest, ani v příštím roce tedy tomu nebude jinak. Nelze jen tak opustit náš krásný obor. A knihovnu už vůbec ne.

Nikdy jsem se netajil tím, že mně není třeba za budování vyškovské knihovny děkovat, neboť vše jsem činil ze zcela zřetelných důvodů, to abych mohl v důchodu pohodlně využívat jejích služeb. Konečně na vlastní kůži poznám, co to ti senioři na naší knihovně stále chválí. Tito nejstarší uživatelé skutečně u nás doslova „chrochtají“ blahem, kéž by se nám to obdobně dařilo u dětí a mládeže. Ti to však nikdy nedají tak najevo.

Pokud byste předstoupil před skupinu studentů knihovnictví a nových zaměstnanců knihoven a měl je přesvědčit o tom, že by se měli stát členy SKIP, co byste jim řekl?

Vždy jsem zastával názor, že dobrý knihovník nemůže žít bez členství ve své oborové organizaci, která hájí jednak jeho pracovní zájmy, jednak přispívá k bezvadnému chodu i jeho knihovny. Žádný zubař nemůže působit bez své stomatologické komory, jak by mohl dobrý knihovník existovat bez SKIP. Žádná knihovna nemůže být dobrá jen samo o sobě, neboť síla a kvalita knihoven roste z toho, že tvoří propojený systém. Připomeňme třeba jen sto dvacet let existující meziknihovní službu, bez

níž se nemůže obejít vůbec žádná kvalitní bibliotéka. Uživatel své „rodné“ knihovny se velmi snadno zorientuje v kterékoli jiné, a to když ho studijní či pracovní důvody odvedou do cizího města nebo tam jen krátkodobě zavítá jako turista; všude může očekávat standardní servis, v menších městech má dokonce knihovna i příznivější provozní dobu než turistické informační centrum. Pokud ovšem toto centrum nebylo prozřetelně zřízeno či dodatečně připojeno k městské knihovně.

Kromě SKIP jste i členem několika dalších spolků. Existuje dokonce Klub přátel Knihovny Karla Dvořáčka. Předpokládám správně, že i vyškovské knihovně se za Vašeho vedení podařilo navázat spolupráci s řadou místních spolků? Se kterými probíhala (či ještě probíhá) nejintenzivnější spolupráce?

Knihovna je přirozeným komunitním centrem města, proto považuji za samozřejmé, že se v knihovně scházejí členové různých spolků. Konečně některé menší skupiny k tomu, aby si uspořádali setkání v knihovně, nic nepotřebují a my o tom ani nemusíme vědět. Další se u nás scházejí již několik let – Klub oldskautů, Muzejní spolek nebo třeba i Český svaz včelařů. Nejintenzivněji ovšem spolupracujeme s Klubem přátel KKD, vzájemně se doplňujeme, klub se může přihlásit o dotace, na něž bychom jako příspěvková organizace „nedosáhli“; my zase poskytujeme pro společné akce nezbytný servis. Měli jsme štěstí, že se vedení klubu nezištně ujala emeritní středoškolská učitelka Libuše Procházková. Tato aktivita je příznivě přijímána zejména seniory. Pro přednáškovou činnost využíváme ochoty a vůbec práci externích spolupracovníků. Pracovní dny, kdy v knihovně neprobíhá nějaká akce pro veřejnost, jsou vzácné. Někdy dokonce slyšíme námitky (ze strany veřejnosti to však nikdy není), že máme příliš širokou nabídku a veřejnost pak nestíhá vše navštívit, nebo dokonce nechodí kvůli nám na akce jiných organizací. Co však vynechat? Pořady hojně navštěvované, nebo ty, o něž pravidelně projevují zájem jen dvě desítky zájemců?

Těch akcí bylo tolik, že jsme před lety jednu kolegyni vyčlenili ze služeb pro veřejnost a pověřili ji organizací aktivit, neboť už jsme začali ztrácet přehled o tom, co kdo komu a pro jakou akci nasliboval. Využil jsem toho současně k tomu, abychom mohli i část pracovního úvazku věnovat pravidelné práci PR, což jsem několik let cítil jako velký dluh. Tuto kolegyni rovněž znáte rovněž ze SKIP, neboť Zdeňka Adlerová se zde ujala i nové sekce knihovníků-trenérů paměti. Členy SKIP je u nás z knihovníků třetina.

Co byste popřál Mgr. Pavlu Klvačovi, svému nástupci ve funkci ředitele vyškovské knihovny?

Mám štěstí v tom, že se mým nástupcem stal člověk, kterého jsem si přál a který – ať půjde kamkoli – vždy bude to jen dopředu. Počátkem prosince se v naší knihovně konalo výjezdní zasedání regionálního výboru, na němž jsme nového ředitele přijali do SKIP. Nemuseli jsme ho přemlouvat, bylo to jeho rozhodnutí, my jsme jen zvolili tuto poněkud slavnostní formu.

Popřál bych mu, aby ho práce v knihovnickém kolektivu dlouho uspokojovala. A pak aby se nenechal odradit neustálým vysvětlováním, na co „už zase“ knihovna potřebuje peníze. To mě totiž ze všeho nejvíce v poslední době unavovalo.

Děkuji za rozhovor!

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-4/dobry-knihovnik-nemuze-zit-bez-clenstvi-ve-sve>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-4/dobry-knihovnik-nemuze-zit-bez-clenstvi-ve-sve>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/jansova-linda>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/raska-vladislav>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-4>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/rozhovor>

[6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/knihovna-karla-dvoracka>

[7] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/oborove-vzdelavani>

[8] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/raska-vladislav>